

KARTA ROZWIĄZANIA:

ID:	G.02-1
Typ instrumentarium (a do f)	b) Rozwiązania w zakresie finansowania i programów funduszowych d) Wzmacnianie know-how: Rekomendacje, zalecenia, standardy, dobre praktyki, wymiana doświadczeń, szkolenia, pilotaże, programy współpracy itd.
Kategoria rozwiązania (A do C)	B – Mechanizmy finansowania C – Wzmacnianie wiedzy i współpracy
Data aktualizacji wpisu:	21.05.2021
ID i nazwa wyzwania, którego dotyczy proponowane rozwiązanie:	G.02 Przyciąganie i zatrzymywanie potencjału ludzkiego
Autorzy:	Konrad FRONTCZAK – KNFR
Grupa ekspercka:	Gospodarka i rynek pracy

1. Nazwa rozwiązania:**Budowa ekosystemu innowacji poprzez działania kierowane do utalentowanych młodych ludzi****2. Zwięzła charakterystyka proponowanego rozwiązania:**

Problem związany z odpływem talentów jest coraz bardziej powszechny na całym świecie. Na wstępie można założyć, że wysokie wskaźniki potencjalnych miejsc pracy są oznaką zdrowej gospodarki (tzw. rynek pracownika), zgodnie z czym dany kraj rozwijając się oferuje coraz więcej nowych miejsc pracy (rośnie na nią zapotrzebowanie). W praktyce jednakże okazuje się, że niedopasowanie potrzeb pracodawców do kompetencji osób poszukujących zatrudnienia rośnie. Wynika to z kilku czynników w tym m.in. niskim kwalifikacjom pracowników, nadmiarowi i niedoborowi części stanowisk oraz niskiej podaży talentów, szczególnie w branżach wysoko-technologicznych. Problem ten wyzwała działania po stronie pracodawców prywatnych (publiczni nadal nie rozwiązują go w żaden systemowy sposób), w tym m.in. w formie sprowadzania ekspertów z zagranicy. To z kolei przekłada się na wyzwania dla państw, które cierpią z powodu drenażu utalentowanych kadr, a co wynika głównie z sytuacji gospodarczej w danym kraju (nadal znaczące różnice w zarobkach).

Oczywiście problem ten nie dotyczy wszystkich w tym samym zakresie. Ważnym jest też dookreślenie, że w niniejszym opracowaniu skupiamy się na ludziach młodych, utalentowanych. Kilka lat temu portal indeed.com przeprowadził badania dla 55 państw, w których określił prawdopodobieństwo zjawiska drenażu. Co ciekawe, okazało się, że w najmniejszym stopniu problem ten dotyczy Rosji, a także ZEA, Brazylii, Szwajcarii, Stanów Zjednoczonych oraz Japonii. Tymczasem z raportu Komitetu Regionów wynika, że w 2017 r. poza granicami Polski mieszkało po studiach prawie 580 000 Polaków. To był najwyższy wynik spośród 28 krajów UE. Doprowadziło to do szeregu negatywnych efektów, w tym m.in. niedoboru pracowników, niską zdolność do innowacji i absorpcji zaawansowanych technologii (potwierdzoną od wielu lat w *European Innovation Scoreboard*, gdzie w 2020 r. Polska zajmowała 4 miejsce w UE od końca), a w konsekwencji do zmniejszenia wpływów z podatków, konsumpcji, ograniczenia wzrostu gospodarczego. Zdecydowana większość procesów migracyjnych Polaków dotyczyła i dotyczy nadal osób młodych, relatywnie dobrze wykształconych (minimum wykształcenie średnie). Zarazem te kraje/regiony, które przyjmują tego typu pracowników, uzyskują wykwalifikowanych ekspertów (lub osoby które szybko takimi się staną), większy potencjał innowacyjny, gospodarczy, konkurencyjny, a co przekłada się na konsumpcję i popyt na usługi (mieszkalne, kreatywne, itd.). Dla chcących szybko się rozwijać państw zatrzymanie najlepiej wykwalifikowanych pracowników powinno być głównym priorytetem.

Dla chcących szybko się rozwijać państw zatrzymanie najlepiej wykwalifikowanych pracowników powinno być głównym priorytetem. Zatrzymując lub przyciągając tego typu pracowników zyskujemy wykwalifikowanych ekspertów (lub osoby które szybko takimi się staną), większy potencjał innowacyjny, gospodarczy, konkurencyjny, a co przekłada się na konsumpcję i popyt na usługi (mieszkalne, kreatywne, itd.).

Część samorządów w Polsce dostrzegła problem związany z odpływem talentów i wdraża programy adresowane do najzdolniejszych uczniów szkół średnich i studentów/absolwentów lokalnych uczelni. To bardzo dobry kierunek, który wymaga dalszego rozwoju oraz dopracowania, ponieważ niejednokrotnie działania te nie są zharmonizowane z projektami uczelni, przedsiębiorstw, instytucji otoczenia biznesu czy odpowiednich ministerstw. Inaczej mówiąc nie realizują tego, co w każdym tego typu przedsięwzięciu jest kluczowe, mianowicie wartości dodanej płynącej ze wsparcia utalentowanych młodych ludzi (nie samej realizacji danego programu).

W niniejszym opracowaniu **opisano pokrótce możliwe kierunki działań oraz programów**, które pozwolą tym samorządom, które jeszcze nie podejmowały tego typu inicjatyw (lub podejmowały sporadycznie) na przegląd możliwości i zaplanowanie ich w najbliższych latach budżetowych. Każdy z poniższych tematów wymaga doprecyzowania oraz głębszej analizy w przypadku potrzeby opisanie poszczególnych elementów jego wdrożenia.

3. Działania szczegółowe, narzędzia interwencji:

Opis problemu

Nieumiejętne prowadzenie polityki rozwoju oraz wsparcia w rozwoju talentów przez instytucje publiczne.

W wielu polskich miastach nie są wprowadzone systematyczne oraz systemowe rozwiązania, które wspierałyby rozwój talentów młodych ludzi. Działania jakie są realizowane są głównie oparte o sferę konkursów, stypendiów, nagród wg uznanych przez urzędników kryteriów (które notabene nie są często ściśle skorelowane z zapisami strategii rozwoju oraz regionalnymi specjalizacjami, a także oczekiwaniami lokalnego biznesu). Prowadzone są od lat, lecz stanowią przykład czynności realizowanych wg ustalonych, utartych ścieżek, bez wartości dodanej dla lokalnych firm i instytucji naukowych. Niezwykle rzadko koordynowane są w pełni przez jeden departament / agendę (nauka, gospodarka, startupy, infrastruktura itd.), co nie pozwala na tworzenie efektu synergii i chociażby bieżącej wymiany informacji.

Poniżej prezentowane działania stanowią przykłady inicjatyw, jakie mogą być realizowane ze wsparciem samorządu lokalnego oraz regionalnego, lecz **nie powinny być traktowane wybiórczo**. Siła efektywności ich wdrożenia spoczywa w ich systemowym, pełnym realizowaniu, co pozwoli na znacząco bardziej efektywne wsparcie pojedynczego młodego człowieka. Przykładowo wesprze go w rozwoju biznesowego potencjału inicjatywy, pozwoli zbudować zespół, znaleźć miejsce pracy, pozyskać mentora oraz wsparcie ekspertów -> w konsekwencji rzeczywiście współtworzyć i korzystać z ekosystemu innowacji w mieście/regionie (otoczy go realnym wielokryterialnym wsparciem). Wieloletnie korzyści z takiego podejścia są dla lokalnej gospodarki wielowymiarowe, niepoliczalne oraz jednoznacznie pozytywne.

Rozwiązania

1. **Stworzenie podwalin pod systemowe wsparcie utalentowanych młodych ludzi.**

Prace należy rozpocząć od diagnozy skali, trendów, także w zakresie migracji młodych wykwalifikowanych osób – by w konsekwencji opracować rzetelną diagnozę potrzeb tej klasy osób, na bazie czego będzie możliwe budowanie programów wsparcia (strategia działania). Tego typu dokumentów najczęściej brakuje, a działania podejmowane przez samorząd są indywidualne, ad-hoc, lub w modelu „zawsze to robiliśmy”.

W tym celu należy przeprowadzić zakrojone na szeroką skalę badania empiryczne, realizowane z gruntownym udziałem osób młodych (nie wg ankiet i ich ocen przez urzędników), co pozwoli uzyskać dane dotyczące rynku „młodych utalentowanych” oraz skali jakim jest drenaż mózgow.

Działania jakie podejmowały samorządy w poprzednich latach, polegające na nośnych hasłach, tworzeniu załączków „strategii otwartości”, namawiania do powrotu / pozostania w danym ośrodku miejskim, nie są w pełni profesjonalne oraz długotrwałe. Bardziej efektywne wydaje się wprowadzanie rozwiązań wspierających rozwój całej lokalnej gospodarki (przykłady poniżej), np. poprzez pobudzanie do rozwoju nowych innowacyjnych podmiotów oraz rozwijanie pasji innowatorów (a co może przełożyć się na powstawanie nowych miejsc pracy).

2. Wyasygnowanie przez samorząd corocznego budżetu na wsparcie działań proinnowacyjnych.

Obecne działania, oparte o budżety obywatelskie oraz liczne konkursy miejskie dla NGO'ów nie spełniają swojej roli, stanowiąc w części sposób na realizację celów statutowych organizacji pozarządowych. **Budowa ekosystemu innowacji polega na działaniach nierozproszonych, skupionych w jednym merytorycznym teamie.** Zespół ten powinien odpowiadać za formalne oraz merytoryczne rozliczenie dotacji. Jak wskazano w „Kluczowych czynnikach sukcesu” odpowiedzialność za realizację działań powinna spoczywać na zewnętrznym, wyłonionym w drodze konkursu, zespole eksperckim, który będzie miał prawo decydować o realizacji poszczególnych działań (nie należy narzucać sztywnych ram, lecz ocenić merytoryczne koncepcje wydatkowania tych środków). W idealnym modelu będzie to podmiot prywatny, nie uwarunkowany potrzebą realizacji celów swoich zwierzchników (agendy miejskie, centra uczelni wyższych, inkubatory samorządu, akceleratory finansowane ze środków rządowych itp.), mający w domyśle „wolne ręce” do budowy ekosystemu. Nie do przecenienia jest także fakt, że operator taki nie będzie podlegał w sposób bezpośredni pod regulacje podmiotów publicznych, co pozwoli mu znacznie efektywniej realizować zapisane cele.

Proponowany budżet roczny Programu (koszty osobowe, bezpośrednie, pośrednie itp.):

- a) dla miast małych – 1 mln zł
- b) dla miast średnich – 5 mln zł
- c) dla miast dużych – 12 mln zł

Koszty te powinny być zgromadzone ze środków publicznych oraz prywatnych (kluczowi pracodawcy w mieście/regionie). Pozwoli to na bardziej efektywną administrację i wsparcie w procesie koordynacji specjalistów wybranych do tworzenia ekosystemu innowacji. W decydowaniu o przyznaniu środków należy kierować się kompetencjami zespołu, nie podmiotu.

3. Zbiór działań proinnowacyjnych gospodarczych

a. Rozwój programów wspierających wzrost poziomu oraz kreatywności ludzi młodych (poziom szkół średnich)

Kluczowym działaniem budującym podłoże do dalszych inicjatyw proinnowacyjnych jest wyedukowanie przyszłych innowatorów. Badania (m.in. na Oxford University) dowodzą, że kapitał społeczny jest ważnym czynnikiem rozwoju ekonomicznego. Kapitał społeczny wpływa na szybkość i efektywność negocjacji, obniża koszty transakcji, skraca procesy biznesowe, redukuje korupcję, promuje długofalową współpracę i rozpowszechnianie wiedzy oraz podwyższa stopień dbałości społeczeństwa o dobro powszechne. W mniej rozwiniętych krajach (niestety także w Polsce), głównym zasobem są ludzie i siła robocza, podczas gdy kapitał społeczny jest znamienny dla gospodarek opartych na wiedzy, charakteryzujących wysoko rozwinięte kraje.

Jednym z rozwiązań na powyższe wyzwania jest realizacja **systemowego programu edukacyjnego** skupiającego się na polach przedsiębiorczości, kreatywności i innowacji oraz rozwoju umiejętności miękkich. Program powinien być zaadresowany do uczniów szkół średnich.

Zaczątki tego typu działań podejmowano w niektórych miastach Polski i wstępny efekty są bardzo pozytywne (wzrost średnich ocen, zwiększony udział w olimpiadach oraz krajowych konkursach innowacyjności itp.)

b. Włączenie kluczowych graczy rynku komercyjnego do współtworzenia ekosystemu innowacji

Pierwszym klientem dla nowych innowacyjnych naukowych lub startupowych rozwiązań może być podmiot publiczny lub duży podmiot prywatny. Tego typu inicjatywy mają już miejsce w Polsce, póki co bez większych efektów (program Scaleup czy Pionier), wbrew zapewnieniom medialnym. Na wstępie należy zbudować swoisty network z tymi organizacjami oraz w konsekwencji ustalić zasady współpracy, które niejako obligują je do absorpcji nowych, ciekawych rozwiązań ze strony utalentowanych młodych ludzi (także naukowców). Tego typu wsparcie ze strony spółek skarbu państwa realizowane jest m.in. w jednej z najbardziej innowacyjnych gospodarek świata, tj. w Izraelu.

W ocenie eksperckiej, **kluczowymi partnerami gospodarczymi nie są najwięksi pracodawcy (!), lecz podmioty o najwyższym stopniu innowacyjności oraz budżetach na wdrażanie prac badawczo-rozwojowych**. Na takich partnerach należy budować współpracę z utalentowanymi młodymi ludźmi.

Należy uruchomić działania realizowane z tego typu partnerami, w tym:

- Program stażowy dla utalentowanych młodych ludzi
- Program wsparcia rozwoju pasji
- Cykle warsztatowe oraz szkoleniowe prowadzone przez najlepszych pracowników podmiotów partnerskich
- Pomysł Na Przyszłość – konkurs na prace dyplomowe, które odpowiadają na realne, praktyczne potrzeby ze strony kluczowych partnerów gospodarczych

c. Uruchomienie programów przyciągających najlepszych naukowców oraz artystów na rynek lokalny

Wyzwanie, na które często nie podejmuje się odpowiedzi. Należy zaakceptować fakt, że wokół utalentowanych, „najlepszych” osób budują się najciekawsze przedsięwzięcia. O ile Unia Europejska poprzez swoje programy wspiera głównie osoby prawne, o tyle **samorządy lokalne mogą budować „huby kompetencyjne” wokół talentów**, którzy poprzez swoje działania przyciągną do współpracy dodatkowych ekspertów. Jednym z finansowanych działań mogłyby być stypendia „przyciągające” naukowców do danego ośrodka miejskiego z jednoczesną możliwością pozostania we współpracujących przy programie przedsiębiorstwach / uczelniach po zakończeniu stypendium przyznanego w ramach danego programu badawczego. W ten sposób byłoby możliwe osiągnięcie „efektu kuli śnieżnej” poprzez pozyskanie wykwalifikowanych badaczy z innych krajów, ale także polskich naukowców, którzy pracowali za granicą, a w ramach udziału w programie badawczym postanowili wrócić do Polski.

Innym świetnym przykładem programu był program Polskiego Funduszu Rozwoju: <https://dobrypomysl.pfr.pl/>, w ramach którego każda osoba, bez względu na wiek mogła zgłosić swój pomysł na działania gospodarcze, a które było oceniane przez ekspertów branżowych i gospodarczych (feedback!), a najlepsi otrzymywali wsparcie merytoryczne w ramach swoistego programu akceleracyjnego (w tym przypadku akurat bez elementu finansowego, co można zmienić).

d. Uruchomienie programów inkubacyjnych oraz akceleracyjnych

Młodzi powinni mieć możliwość wsparcia instytucjonalno-merytorycznego dla Program akceleracyjny dla młodych przedsiębiorców chcących rozpocząć samodzielną działalność gospodarczą. Dla realizacji tego celu **konieczna jest przestrzeń do współpracy młodych utalentowanych osób**, najlepiej w miejscu głównych ciągów komunikacyjnych (deptak, centrum miasta). Miejsce to powinno stać się hubem dla rozwoju innowacyjnych idei. Niestety w wielu polskich ośrodkach miejskich przestrzenie te stały się miejscem do wynajmu biur, a nie placem budowy innowacyjnych biznesowych idei.

Sprawnie działający inkubator, realizujący programy akceleracyjne, tworzący społeczność innowatorów, jest bezcennym elementem ekosystemu innowacji opartego o talent młodych ludzi. Najlepsze pomysły powinny mieć szansę zaprezentować się przed Aniołami Biznesu i przedstawicielami funduszy venture, co może skutkować znalezieniem partnerów biznesowych i znalezieniem dodatkowego finansowania dla projektu. Powinno być to miejsce, gdzie każdy młody człowiek może znaleźć potrzebne wsparcie merytoryczne czy informacje związane z formalnościami prowadzenia firmy.

e. Uruchomienie programów mentoringowych

Realizując ideę miasta opartego na nowoczesnej, konkurencyjnej i innowacyjnej gospodarce warto rozważyć realizację systemowego programu mentoringowego dla młodych utalentowanych osób. Celem takiego programu byłoby stworzenie odpowiednich warunków dla rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw poprzez wspieranie rozwoju oraz promocji najlepszych startupów oferujących innowacyjne i kreatywne rozwiązania o dużym potencjale komercyjnym. Cele te zostaną osiągnięte m.in. poprzez stworzenie możliwości zdobycia praktycznej wiedzy, kluczowej na początkowym etapie rozwoju działalności gospodarczej oraz zaaranżowanie

przestrzeni dla networkingu pomiędzy młodym i dojrzałym biznesem. Ambicją organizatorów takiego programu powinien być rozwój współpracy ośrodka naukowo-akademickiego, gospodarczego oraz kulturalnego, w tym **rozwój lokalnych elit**.

Programy mentoringowe ofertują **wsparcie mentorów, doradców, ekspertów, dostęp do know-how oraz specjalistycznych szkoleń i warsztatów**. Dzięki podjętej współpracy z mentorami, osoby biorące udział w projekcie mają szansę na dopracowanie swojego modelu biznesowego i jego dalszy rozwój.

Wsparcie w tego typu programie powinno być szerokie i zakładać rozwój utalentowanych osób poprzez działania:

- indywidualnego mentoringu ze strony doświadczonych managerów,
- doradztwa m.in. prawnego, branżowego, technologicznego,
- szkoleń m.in. z budowy modeli biznesowych, sprzedaży, negocjacji, pitchowania przed inwestorami, czy rozwoju na rynkach krajowych oraz międzynarodowych,
- możliwości prezentacji swoich pomysłów przed funduszami inwestycyjnymi oraz aniołami biznesu,
- wygrania atrakcyjnych nagród finansowych oraz rzeczowych.

f. Utworzenie sieci współpracy talentów z Polski oraz zagranicy

Ośrodki miejskie oraz krajowe w żadnym zakresie nie monitorują dalszych losów utalentowanych osób, które wyemigrowały do miejsc w których mogą sprawniej rozwijać swoje pasje. Sytuacja ta oznacza utratę jakichkolwiek korzyści, które mogłyby napłynąć poprzez zaproszenie takich ekspertów do współpracy i współtworzenia ekosystemu innowacji w danym ośrodku miejskim lub regionie.

Działania takie można podjąć na szereg sposobów, jednym z nich jest organizowanie tzw. **wizyt talentów z zagranicy**, aby dzielić się doświadczeniem i wzmacniać dialog pomiędzy nimi. Poprzez te wizyty profesjonalści pracujący za granicą mogą dzielić się swoimi doświadczeniami i nawiązać nowe partnerstwa biznesowe. Ta inicjatywa ma na celu wspieranie internacjonalizacji startupów oraz obieg/wymianę potencjału intelektualnego z i do Polski.

Kluczowe czynniki sukcesu

1. Scedowanie części działań proinnowacyjnych na **zewnętrzne, prywatne lub publiczno-prywatne podmioty / grupy eksperckie**. Urzędy z racji na ich charakter oraz otoczenie formalno-prawne nie są w stanie w sposób sprawny, pilny oraz profesjonalny prowadzić w pełni tej formy polityki rozwoju. Nie posiadają odpowiedniej jakości kapitału ludzkiego. To samo tyczy się w części agend powołanych przez Miasta do prowadzenia tego typu działań – pracująca tam kadra niejednokrotnie nie wykazuje należytych umiejętności do realizacji proinnowacyjnych działań (są to administratorzy, nie managerowie), co m.in. wynika z poziomu wynagrodzeń w takich placówkach. Wyzwaniem w tym zakresie będzie wypracowanie skutecznej formuły prawnej dla tego typu koordynatora.
2. Budowa ekosystemu innowacji wymaga zmiany mentalnego nastawienia do realizacji tego typu wyzwań: **nie projekt/program jest celem, lecz sam rozwój ekosystemu**. W Polsce wiele inicjatyw prorozwojowych realizowanych jest w ramach funduszy unijnych, co niesie za sobą pewne, czasami trudne do akceptacji konsekwencje. W przypadku opisanego ekosystemu projekt jest tylko narzędziem, nie celem samym w sobie. Sposób finansowania nie może determinować działań, które są konieczne do podjęcia.
3. Realizacja działań ekspertów zewnętrznych powinna mieć **decydujące oraz wiążące znaczenie dla władarzy miasta oraz regionu**. Budowa ekosystemu innowacji wymaga pracy jednokierunkowej wszystkich zaangażowanych aktorów (*regional stakeholders*), z umiejętnością scedowania warstwy merytorycznej na odpowiedzialnych za to ekspertów. Należy bezwzględnie unikać selektywnego wdrażania wypracowanych przez partnerów gospodarczych rozwiązań. **Rola administracji w procesie tworzenia ekosystemu / programu wsparcia dla talentów jest administracyjna, nie zarządcza**. Wymagana jest tu pewnego rodzaju odwaga oraz dojrzałość władarzy miast/regionów (przedkładanie efektywności nad zero-jedynkową dyscyplinę finansów publicznych, będącą wielokrotnie formą zakłęcia które zamyka wszystkie otwarte drzwi).
4. Budowa ekosystemu nie polega na finansowaniu każdego typu działań, lecz na realizacji tych wynikających z profesjonalnych strategii oraz specjalizacji, na których samorząd zamierza budować przyszłość swojej gospodarki.

5. Realizacja polityki innowacyjnej wymaga **uzgodnień wieloletnich**. Jakikolwiek działania powinny być rozpisane w okresach co najmniej 5 letnich i na taki harmonogram powinny decydować się decydenci dokonując wyboru operatora działań związanych z budową ekosystemu innowacji.
6. Budowa ekosystemu wymaga rozwiniętego poziomu zaufania poszczególnych instytucji zaangażowanych w proces jego tworzenia. Należą do nich uczelnie wyższe, przedsiębiorcy, samorząd, instytucje otoczenia biznesu. Wszystkie te podmioty realizują swoje własne bieżące cele, gdy na potrzeby budowy nowoczesnej gospodarki **muszą podjąć działania skorelowane i wspólne**, oddając niejako część decyzyjności nowopowstałej inicjatywie.
7. Rozwój innowacyjności oznacza umiejętność szybciej reakcji i zmiany działań operacyjnych, lecz także **gwarancję pewnej stałości w założeniu finansowaniu poszczególnych pod-działań / inicjatyw**. Decydując się np. na realizację programu akceleracyjnego, nie należy się z niego wycofywać z racji na np. niesatysfakcjonujące efekty w pierwszych latach jego realizacji, lecz np. umiejętnie edytować jego założenia i KPI'e.
8. Wyznaczone przez samorząd cele (które wynikają ze strategii) powinny być bieżąco weryfikowalne oraz ew. zmieniane, o ile zajdzie taka potrzeba. Pojawiające się na rynku dynamiczne zmiany powinny być bezwzględnie podejmowane przez operatorów inicjatyw (tzw. strategia nisko zawieszonych owoców).

4. Podmioty odpowiedzialne za realizację:

Samorząd lokalny oraz regionalny, lokalny liderzy gospodarczy.

5. Wstępny harmonogram:

Do ustalenia w zależności od wielkości miasta oraz schematu jaki zamierza się wdrożyć.

Okres przygotowawczy, wraz z konsultacjami z kluczowymi „stakeholders”, powinien wynieść ok. 1 roku.

Dalsza realizacja prac to okres minimum 5 lat (wdrażanie programów do życia i ich realizacja).

6. Priorytet/istotność z punktu widzenia wpływu na wyzwanie/rozwiązanie problemu (oczekiwany efekt):

Priorytetowe

Tylko systemowe rozwiązanie jest w stanie poprawić dostępność i zwiększyć rozwój gospodarczy ośrodków miejskich oraz regionów. Doraźne działania jakie podejmują samorzady są w dużej mierze nieadekwatne, nieprzemysłane oraz niespójne między sobą. W konsekwencji tracimy dystans do najbardziej rozwiniętych gospodarek światowych, które lata temu zrozumiały, że nie infrastruktura tworzy rozwój, lecz kapitał ludzki.

7. Odniesienia do diagnoz, dodatkowe materiały źródłowe, literatura:

Drenaż mózgow czyli migracje potencjału intelektualnego, 2018, Instytut Analiz Rynku Pracy Sp. z o.o.

Addressing brain drain: the local and regional dimension, 2018, European Committee of the Regions, 2018

[Kampanie promocyjne, stażowe itp.](#)

Własne doświadczenia praktyczne w zakresie budowy ekosystemów innowacji.

8. Powiązane akty prawne:

Nie dotyczy.

9. Przykłady podobnych rozwiązań w innych krajach (jeśli znane)

Podane zostały w opisach propozycji działań, jest to m.in. Uniwersytet Oxforda, Dolina Krzemowa, działania miejskie